

Text kázání: Lk 11,37-52

Milí bratři a milé sestry! Náš dnešní text je silně polemický a útočný. Ano, dokonce urážející, jak vytkl Ježíšovi jeden ze zákoníků. Podobné dobové podmíněné biblické oddíly se nám dnes mohou jevit jako dávná historie, která nám již nemá co říci. Byly však doby, kdy byly podobné texty zneužívány k útokům proti židům a křesťanům v nich viděli potvrzení své nadřazenosti. Otázka proto zní, na koho tato Ježíšova slova míří dnes? Je jejich obsah vyčerpán tím, že farizeové a zákoníci již neexistují? Smíme je číst jako trvalé odsouzení židovského náboženství? Nebo se máme se ptát, která církev se dnes chová podobně?

Možná nás leccos napadá, možná vidíme podobné jednání u řady lidí kolem nás, ale buďme opatrní. Ježíšova slova nám nikdy nemohou sloužit jako klacek proti druhým. Je to zrcadlo, do kterého se máme podívat především my sami. Je to kritika do vlastních řad. Místo, abychom hledali, koho bychom mohli těmi slovy odsoudit, ptejme se, do jaké míry se Ježíšova kritická slova vztahují na nás.

Nejde tu totiž o polemické střetnutí dvou znesvářených táborů, které na sebe pokřikují ze svých zákopů. Ježíš nepovažuje farizee a zákoníky za své nepřátele, jinak by s nimi nešel na večeri. Je to rozhovor v rámci jedné rodiny a církve. Je to diskuse - i když značně vzrušená - při níž spolu mluví lidé, kterým na sobě záleží. Cílem není druhého zesměšnit, urazit nebo odsoudit, ale snaha dobrat se společně pravdy.

Podívejme se tedy pomocí těchto Ježíšových slov sami na sebe, na svou víru a život. Připusťme si, že i nejlepší snaha se někdy může míjet výsledkem. To, co tu Ježíš vytyká zákoníkům a farizeům se v jisté míře může stát v každé církvi a každému věřícímu.

"Vy farizeové očišťujete číše a mísy zvenčí, ale vaše nitro je plné hrabivosti a špatnosti. Pošetilci! Což ten, který stvořil zevnějšek, nestvořil také to, co je uvnitř? Rozdejte chudým, co je v mísách, a hle, všechno vám bude čisté. První téma se týká snahy oddělit všední část života od té, který by měla být čistá a svatá. Lidé dobře věděli, že v každodenním životě - dnes bychom třeba řekli v pracovní procesu - se jen velmi těžko dokážeme ubránit hříchu, ať už jde o malou lež, polopравdu, drobný podvod, tvrdost atd. Člověk nedokáže být stále ve střehu, zda neporušuje nějaké přikázání. Ale právě proto, že to nedokáže, měl by se alespoň někdy zastavit, očistit, nadechnout a vzpomenout si na Pána Boha. Od dávných dob se takovou svatou chvílí uprostřed dne stalo společné jídlo. V Ježíšově době si věřící lidé před jídlem omyly ruce až k zápěstí - ale ne proto, že by měli ruce špinavé, ale aby si tím připomněli svůj každodenní hřích a symbolicky se od něho očistili. Společné jídlo pro ně bylo něco jako bohoslužby. Ale Ježíš si ruce neumyl! Kdybychom to chtěli promítnout do dnešní doby, bylo to něco podobného, jako kdyby se před jídlem nepomodlil. To, co pro ostatní fungovalo jako minimum, kterým dávali najevo svou víru, Ježíš považoval za zbytečné ano přímo škodlivé. Ale proč? Protože všechny zbožné zvyky nás svádí k formálnosti a povrchnosti. Když to člověk udělá poprvé, je všechno v pořádku. Ale když to dělá podesáté, už o tom nepřemýšlí a když to dělá postě, už ani neví, co dělá. Ježíš navrhuje jiný způsob očištění než je mytí rukou a naučená modlitba. Než zasednete k jídlu, raději se o jídlo s někým rozdělte. Když pozvete na oběd osamělého člověka - na vaši hostině bude přítomen Bůh. Když si před jídlem odpustíte, bude celý váš dům čistý. Problém tedy není v tom, že svět kolem nás je hříšný, ale v tom, že naše vlastní srdce je sobecké a uzavřené. Raději budeme plnit ty nejsložitější náboženské předpisy, než abychom si navzájem vyšli vstříc. A nám nezbyvá než mlčky přikývnout. Pán Ježíš opět trefil hřebíček přímo na hlavičku.

Běda vám farizeům! Odevzdáváte desátky z máty, routy a ze všech zahradních rostlin, ale nedbáte na spravedlnost a lásku, kterou žádá Bůh. Toto bylo třeba činit a to ostatní neopomíjet.

Druhé téma se týká placení desátků. Mojžíšův zákon taxativně stanovil, z kterých plodin se mají odvádět. Mezitím se ovšem začala pěstovat řada plodin, na které se předpis nevztahoval. Ale farizeové byli důslední. Když desátky - tak ze všeho! Než aby se člověk dopustil hříchu, ať raději zaplatí něco navíc. Naše vybírání saláru a kostelní sbírky jsou ve srovnání daleko volnější. Každý dává, kolik může a chce. Někdo dává skutečně desetinu svých příjmů a někdo nedává skoro nic. Ale Ježíš odvádí naši pozornost od toho, kolik se vybralo a ptá, jak byly tyto prostředky využity. Odvádět desátky z kedluben je sice hezké, ale důležitější je spravedlnost a láska. Jinými slovy odevzdáním darů naše odpovědnost nekončí. Smyslem desátků není obět' Bohu, ale pomoc bližnímu. Z desátku žili v Izraeli chudí, vdovy a sirotci. Desátky byly určeny na vzájemnou solidaritu. Takže dávejme do sbírky, plaťme salár, ale tím to pro nás nekončí. Je třeba se ptát, zda tyto prostředky neslouží pouze nám samotným. To že nějaká organizace vybírá mezi svými členy příspěvky na svou činnost, není žádná obět' ani zvláštnost. Teprve, když z těchto prostředků dokážeme pomáhat druhým, stáváme se církví a Ježíšovými učedníky.

Běda vám farizeům! S oblibou sedáte na předních místech v synagógách a líbí se vám, když vás lidé na ulici zdraví. Běda vám! Jste jako zapomenuté hroby, po nichž lidé nahoře chodí a nevědí o nich."

Třetí kritika se týká lidské touhy po obdivu a slávě. Potíž je v tom, že čím víc nás druzí uznávají, tím víc si pak troufáme. Čím větší sláva, tím větší bývá pokušení, že si můžeme také více dovolit a všechno nám projde. Zapomenuté hroby, po kterých lidé nevědomky chodí, zde naznačují skrytou nečistotu. Čím je člověk slavnější, tím víc toho často musí skrývat pod povrchem. Lidově řečeno - čím slavnější, tím drzejší. Sláva a uznání nás svádí myslet si, že nám nějaký ten hříšek snadno projde. Proto je lépe nedrat se dopředu - před lidmi i před Bohem. Neboť kdo je slavný v očích lidských, ztrácí často soudnost.

V druhé části našeho textu se Ježíš obrací k zákoníkům. *Dnes se nám rozdíl mezi farizeji a zákoníky ztrácí, protože většina zákoníků se hlásila k farizejskému hnutí. Ale malý rozdíl tuje. Farizeové představovali široké názorové hnutí uvnitř židovství, k němuž se hlásili především obyčejní lidé: řemeslníci, obchodníci, rolníci. Jeho protipólem byli saduceové - úzká skupina příslušníků kněžských rodin, která však měla velkou moc a autoritu.*

K farizeům měl Ježíš z obou těchto směrů nejbližší, ale možná právě proto s nimi vedl tak často rozhovory, v kterých ukazoval na jejich omyly. A naopak právě farizeům byl Ježíš trnem v oku, neboť v něm a jeho stoupencích viděli své největší konkurenty.

Zákoníci byli teologičtí odborníci, kteří vykládali Mojžíšův zákon, který tehdy v Palestině fungoval jako zákon občanský. Bez jejich dobrozdání byli obyčejní lidé často bezradní, protože nevěděli, co mají dělat, aby neporušili nějaké nařízení a nedopustili se hříchu. Zásada zákoníků byla jednoduchá. Raději přísnější než hříšnější. Kolem zákona byl proto sestaven pomyslný plot, který byl ještě rozšířen o široké hraniční pásmo. Zákoníci tedy vědomě přidávali k Mojžíšovu zákonu další omezení, aby měli jistotu, že lidi ochrání od hříchu. Tuto snahu Ježíš odmítá, neboť svádí k představě, že Bůh nám stále jen něco zakazuje a vyvolává v lidech strach místo vděčnosti a radosti.

"I vám zákoníkům běda! Zatěžujete lidi břemeny, která nemohou unést, a sami se těch břemen nedotknete ani jediným prstem.

Ježíšovi vadí, že zákoníci zakazují a soudí lidi za něco, s čím oni sami nemají problém. Kdybychom to převedli do dnešní doby, je příznačné, jak snadno a rádi se třeba nekuřáci pohoršují nad kuřáky, abstinenti nad těmi, kteří se občas napijí, nebo lidé, kteří žijí ve šťastném manželství se dívají skrz prsty na ty, kteří se rozvedli. Tím nechci propagovat ani kouření, ani alkoholismus ani rozvody. Ale jsou lidé, kteří mají slabší vůli a nebo prostě smůlu a život se jim nepodařil. Ale to přece není důvod k tomu, abych se nad ně povyšoval a holedbal se tím, že já nekouřím, nepiju a nikdy bych se nerozvedl. Jsou totiž slabosti, na které se snadno ukazuje prstem a které se naopak všeobecně tolerují. Ale podstata je stejná. Mně třeba nedělá problém nekouřit, ale když mi někdo nabídne slané tyčinky, tak je sním do jedné. Jiným neodolá čokoláda. Někteří milují rychlou jízdu autem. Kdo z nás o sobě může říci, že si ničím neničí zdraví a svým jednáním nikoho neubližuje? Teprve člověk, který na vlastní kůži prožil selhání, slabost ale i Boží odpuštění, může druhým radit, čeho se mají zbavit, co je skutečný hřích a z čeho si naopak dělají zbytečné starosti. Bůh nás chce z hříchů vysvobodit a ne nám jich přidávat. Někdy cedíme komára a přitom polykáme velbloudy. Hledáme hříchy, kde nejsou a nevidíme sobectví a pýchu, která z nás přímo číší.

Běda vám! Stavíte pomníky prorokům, které zabili vaši otcové. Tak dosvědčujete a potvrzujete činy svých otců: oni proroky zabíjeli, vy jim budete pomníky.

Pátá kritika se týká pomníků, které se tehdy začali stavěli někdejší prorokům, z nichž mnozí zaplatili za svá slova životem. Co je na tom však špatného, když někdo někomu staví pomník? Pouze to, že se tím naše účta často vyčerpává a nikdo si již nedává práci s tím, aby se ptal, oč těmto lidem ve skutečnosti šlo. Oceňovat mrtvé je totiž snazší, než naslouchat živým. Zatímco zákoníci stavěli pomníky dávným prorokům, nebrali vážně hlas proroka Ježíše, kterého měli před sebou. Kolik se u nás postavilo pomníků Husovi, Komenskému a Masarykovi, ale kolik z nás si bere jejich slova skutečně k srdci? Kolik chrámů, křížů a věží bylo postaveno či opraveno k oslavě Ježíše Krista. Ale jak málo je těch, kteří jdou úzkou cestou učedníků a nedají se svést na širokou cestu lidového křesťanství, které tolik miluje plné kostely, plamenné řeči a slavnou historii, ale svědomí má přitom velmi pružné.

Běda vám zákoníkům! Vzali jste klíč poznání, sami jste nevešli, a těm, kteří chtěli vejít, jste v tom zabránili."

Šestá kritika jde na samou dřeň. Upozorňuje nás, že někdy člověk způsobí pravý opak toho, oč usiluje. Teologům, farářům, evangelizačním pracovníkům, učitelům i rodičům - to znamená nám všem - se snadno může stát, že se nadchneme pro jednu cestu, ideu a způsob života a vše ostatní šmahem odmítneme. Jde-li o teologii, někdo trvá na obrácení, jiný na druhém křtu, další na mluvení v jazyku, jiný na řádném svěcení a liturgii, další na doslovném výkladu jiný pouze na symbolickém významu bible. Je mnoho teologů a církví, které o sobě tvrdí, že pouze oni zaručují správnou cestu ke spáse. V tom se však podobají zákoníkům Ježíšovy doby, kteří si také činili nárok na pravdu a přitom jí bývali na hony vzdáleni. To, co nám sluší je především pokora. Naše poznání je částečné. Naše víra je vždycky neúplná a naše slova a definice pouhá podobenství, která nikdy nevystihnou celou pravdu. Nikdo z nás nemá patent na život. Žádná kultura není lepší, žádná tradice a názor není jediný správný. Rodiče a děti, mužové a ženy, učitelé a žáci, ředitelé a jejich podřízení, křesťané i židé, bílí i barevní, Evropané i Arabové, katolíci a evangelíci - ti všichni si dnes musí navzájem naslouchat. Všichni si máme co říci. A pokud věříme, že nám byl svěřen klíč a cesta k Bohu v osobě Ježíše Krista, myslíme z úzkostí na to, abychom někomu tuto cestu nezavřeli svou nesnášenlivostí, sebevědomým a pohrdáním. Mít klíče je velká výsada a odpovědnost - až se z toho tají dech. Dokud se nám bude tajit, bude to dobře. Když si však zvykneme, běda nám.

Pane Ježíš Kriste, Tvá slova jsou jako tomograf, který nás rozřeže na tisíce dílů a vidí všechno, co je skryté. Naše sebe spokojenost se hroutí, ale Ty nás nechceš odsoudit, ale osvobodit od všeho, čím kazíme život sobě a svým blízkým. Pomož nám, prosíme, zbavit se alespoň části chyb, které jsme dnes odhalili ve svém srdci. Amen.